

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINI SPORT O'YINLARI ASOSIDA SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHGA TAYYORLASH METODIKASI

Madaminov Mirjalol Po'lat o'g'li

Urganch davlat pedagogika instituti

Aniq va amaliy fanlar fakulteti "Jismoniy madaniyat" kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11095710>

Annotatsiya: Mazkur tezisda sport o'yinlari vositasida boshlang'ich ta'lim talabalarini salomatligini saqlash va sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasiga doir fikr-mulohazalar yuritiladi.

Kalit so'zlar: sog'lom turmush tarzi, model, amaliy tayyorgarlik, o'qituvchi, sport o'yinlari, metodika.

Kirish.

Hozirgi vaqtda oliy pedagogik ta'lim nafaqat kasbiy faoliyatni sifatli amalga oshiradigan, balki talabalarni sog'lig'ini saqlash va sog'lom turmush tarzini shakllantirishga tayyorlash vazifasiga duch kelmoqda. Bu, ayniqsa, yoshlar hayotining barcha jabhalarini tarbiyalashda, shu jumladan ularning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda ishtirok etadigan boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari uchun to'g'ri keladi. Jismoniy faoliyatning sog'lig'ini saqlashdagi eng muhim rolini hisobga olgan holda, boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining zarur kasbiy sifati uning ushbu maqsadlar uchun jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanishga tayyorligiga aylanadi. Ta'lim jarayoni samaradorligining muhim sharti jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanadigan yomon odatlardan xoli sog'lom turmush tarzini olib boruvchi o'qituvchining shaxsiy namunasidir. Ushbu ilmiy izlanishning dolzarbligi boshlang'ich sinf o'qituvchilarini jismoniy tarbiya orqali bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha amaliy faoliyatga tayyorlash zarurati va uni amalga oshirish uchun ilmiy asoslangan dasturning yo'qligi o'rtasidagi ziddiyat bilan bog'liq. Jismoniy tarbiya orqali bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzini shakllantirish uchun o'qitish modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini tekshirish vazifasi qo'yildi. Tavsiya etilgan modelga muvofiq o'quv jarayoni quyidagi didaktik printsiplarga asoslanadi:

- jismoniy tarbiya vositalari yordamida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sog'lig'ini saqlash va sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha bilimlar tizimini doimiy, ilg'or takomillashtirish va tuzatishni ta'minlaydigan dinamizm;
- inson salomatligini saqlash, shuningdek jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirish tadbirlarini tashkil etish va amalga oshirish sohasidagi umumlashtirilgan qat'iy ilmiy nazariy bilimlarga tayanishni o'z ichiga olgan ilmiy;
- talabalar olingan yangi ma'lumotlarni o'zlarining shaxsiy tajribalari va bilimlari orqali o'tkazib yuborishlari, faoliyat jarayonida uni yangilangan bilimlarga aylantirishlari va keyinchalik ularni sport o'yinlari asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzini shakllantirish uchun ishlatishlaridan iborat bo'lgan uzluksizlik;
- talabalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishga tayyorlash va maqsadga samarali erishish jarayonida maqsad, mazmun va faoliyat o'rtasida izchil aloqani yaratishga hissa qo'shadigan uzluksizlik;
- muayyan muammoni hal qilishning turli xil variantlarini tanlash va faoliyatning eng samarali usullaridan foydalanish imkoniyatini beradigan o'zgaruvchanlik;

- faoliyatning barcha yo'nalishlarini, talabalarni sog'lom turmush tarzini shakllantirishga tayyorlashning turli shakllari va usullarini o'z ichiga olgan ishlab chiqilayotgan modelga kiritilgan tizimlar va elementlardan foydalanishda namoyon bo'ladigan komplekslik, sog'lom turmush tarzini shakllantirishga tayyorlashda maqsadga muvofiqlik, yaxlitlik, mavjudlik va bilimlarning mustahkamligining didaktik tamoyillari muhim rol o'ynaydi.

Biz ishlab chiqqan model asosida ushbu jarayonning samaradorligi uning tarkibiy qismlari o'zaro bog'liq va o'zaro bog'liq komponentlar bilan ta'minlanadi. Motivatsion komponent talabalarining sog'lig'i va sog'lom turmush tarzini tarbiyalashga bo'lgan munosabatini shakllantirishga qaratilgan, shuningdek, zarur nazariy bilimlar poydevorini yaratishga, sport o'yinlariorqali bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzini shakllantirishning ahamiyatini tasdiqlovchi asosiy tushunchalar, g'oyalar va faktlarni o'zlashtirishga qaratilgan.

Kognitiv komponent talabaning sog'lig'ini saqlashga va sport o'yinlari orqali talabalarining sog'lom turmush tarzini shakllantirishga nazariy tayyorligini ko'rsatadi, jismoniy tarbiya faoliyatining mohiyati, tuzilishi, funktsiyalari va vazifalari to'g'risida yangi bilimlarni rivojlantirishni ta'minlaydi va rag'batlantiradi. O'quv dasturiga asoslangan modelning tarkibiy qismi o'quv maqsadlari va talabalarining sog'lom turmush tarzini jismoniy tarbiya orqali shakllantirish uchun olingan ko'nikma va ko'nikmalarning ahamiyatini, shuningdek mustaqil faoliyat usullari va usullarini, ushbu faoliyatda harakat qilish qobiliyatini, uni amalga oshirish xususiyatlarini bilishni o'z ichiga oladi.

Adaptiv – sport o'yinlari va sog'lomlashtirish faoliyatiga beqaror munosabat, sog'lom turmush tarzi haqidagi dastlabki tushunchalar, uni shakllantirishda sport o'yinlari vositalaridan foydalanish bo'yicha chuqur nazariy va amaliy bilim va ko'nikmalarning yo'qligi bilan tavsiflanadi.

Reproduktiv - sport o'yinlari va sog'lomlashtirish faoliyatiga nisbatan barqaror munosabat, bolalar bilan ishlashga qiziqishning namoyon bo'lishi, standart tavsiyalardan foydalanish qobiliyati, sog'lom turmush tarzini shakllantirish bo'yicha harakatlar va jismoniy tarbiya vositalari bilan ajralib turadi.

Xulosa. Samarali daraja talabaning sport o'yinlari asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining sog'lom turmush tarzini shakllantirish xususiyatlarini bilish istagi bilan tavsiflanadi. Bilimlarni o'zlashtirish jarayonida u sub'ektiv ravishda yangi ma'lumotlarni oladi va uni namunaviy harakatning indikativ asoslari bo'yicha mustaqil ish jarayonida, ammo yangi harakatlar va bilimlardan foydalangan holda o'zlashtiradi. Ijodiy daraja aniq kognitiv va professional xarakterga ega bo'lgan sog'lom turmush tarzini shakllantirishga yuqori motivatsiya, kelajakda uning zarurligi va amaliy qo'llanilishiga qat'iy ishonch, tadqiqot ishlarini bajarish qobiliyati, o'z faoliyatini tahlil qilish orqali o'zini o'zi tashkil etish bilan bog'liq yuqori aks ettirish bilan ajralib turadi. Bo'lajak o'qituvchini sog'lom turmush tarzini shakllantirish metodikasi dasturi uch bosqichni o'z ichiga oladi (diagnostika, shakllantirish va baholash samaradorligi), ularning har biri o'z maqsadlari, vazifalari, tashkil etish shakllari, ularni hal qilish vositalari va usullariga ega va ma'lum bir natijaga qaratilgan.

References:

1. Ирхин, В.Н. Теория и практика отечественной школы здоровья [Текст] / В.Н. Ирхин.

– Барнаул: Изд-во БГПУ, 2002.

2. Khudoynazarov, E. (2023). Boshlang'ich ta'limda mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning ahamiyati. *Молодые ученые*, 1(13), 32-37.
3. Эгамберган, Х. М. (2023). Ўқувчиларда танқидий фикрлашни ривожлантиришнинг педагогик ва методик асослари. *Zamonaviy fan, ta'lim va ishlab chiqarish muammolarining innovatsion echimlari*, 4, 56-59.
4. Madraximovich, X. E., & Urazboyevna, U. N. (2023). O'quvchilar mantiqiy fikrlashini rivojlantirishda sinfdan tashqari ustoz-shogird munosabatlarining ahamiyati. *Science and innovation*, 2(Special Issue 12), 564-566.
5. Худайназаров, Э., & Куделько, Т. А. (2023). Интерактивные задания на английском языке для студентов с использованием футбольных метафор. *Образование в сложном нестабильном мире*, 83.
6. Худайназаров, Э. Д., & Куделько, Т. А. (2022). Школа будущего (по материалам опроса школьников России и Туркменистана). In *Актуальные проблемы изучения иностранных языков и литератур* (pp. 158-163).
7. Madraximovich, K. E. (2020). Improving the methodological training of primary school teachers on the basis of innovative approaches. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 8(7).
8. Худойназаров, Э. М., & Бобожонов, А. Б. Синфдан ташқари ишларда ўқувчиларида мантиқий фикрлашни ривожлантиришнинг иновацион жиҳатлари.
9. Худойназаров, Э. М., Эсонов, Н. А., & Кучкаров, М. У. Преимущества альтернативных методов обучения.
10. Виленский, М.Я. Физическая культура учителя [Текст] / М.Я. Виленский // Формирование профессиональной культуры учителя / под ред. В.А. Сластенина. – М., 1993.